

JUDAISUM

Ẹ̀sìn Héberù àti ẹ̀sìn àwọn Júù

Ẹ̀sìn Juu Ó bèrè ní ìgbà ayé Mósàìkì, èyí tí ó jẹ àkókò láàárín ìgbà tí Ọlórùn fún àwọn èniyàn Ísírèlì ní òfin, tí tí di ìgbà tí àwọn Àpósítélì Jèsù fi ijọ Olúwa lélé lẹ̀yìn ìgòkè Jèsù sí ọrun ní nńkan bí ọdún 33 Sànmáńì Kristẹni.

Àşà ẹ̀sìn Júù kò sí tí tí di ìgbà tí orílẹ̀-èdè kan tí a ń pè ní Juda fi wà, lẹ̀yìn pípín ijọba náà sí apá méjì tí a ń pè ní Israeli àti Juda. Láti inú ẹ̀sìn tó pé jùlọ lágbaáyé, tí Ọlórùn fún èniyàn, tí ó tẹ̀lẹ̀ àwọn baba ńlá nípasẹ̀ Abrahamu, Isaaki, àti Jakọbu, tí tí dé àkókò tí a fúnni ní òfin, tí tí dé ìgbà ìgbèkùn Israeli àti Juda, àwọn Heberu sọ̀rọ̀ nípa 'Torah', ìtóni tí Ọlórùn fi hàn sí Israeli.

Ìtóni yíí tí a fún Ísírèlì pèsè òfin isin, òfin ilú, ìtóni isẹ̀gùn, òfin óunje, àti àwọn òfin iwènùmọ̀ àti ìbáwí. Àwọn òfin wònyí wà nínú àwọn iwé Ẹ̀kísódù, Léfítíkù, àti Deuteronomi tí ó wà tẹ̀lẹ̀. Àwọn òfin wònyí pàşẹ̀ ọ̀nà ìgbésí ayé àti ètò àşà, pẹ̀lú ilànà ìkọ̀là tí Ọlórùn gbé kalẹ̀ nínú májẹmú pẹ̀lú Abrahamu. Májẹmú yíí wà fún ilẹ̀ àti iléírí 'irú ọ̀mọ̀ obìnrin' láti inú àwọn ìran rẹ̀. Ó şe pàtàkì kí wọn pa ilà idílé Abrahamu mó tí tí dé Jakọbu àti tí tí dé idílé Israeli tí tí Olùgbàlà yòò fi dé. Ìkọ̀là àti àkọ̀sílẹ̀ ìran idílé jẹ̀ pàtàkì, wọn sì ń tẹ̀lẹ̀ wọn dáadáa, bó tilẹ̀ jẹ̀ pé nígbà mîrán àti nígbà mîrán, àwọn èniyàn gbàgbé Ọlórùn aláàyè kan şoşo tí wọn sì ń jòsìn àwọn ọlórùn mîrán tàbí kò sí rará.

Ìsìn Júù bèrè láti ilẹ̀ Kénáání, tí a tún mò sí Palestine báyií. Ìgbàgbọ̀ nínú Ọlórùn kan şoşo ló ti jẹ̀ ti ẹ̀sìn Júù, ẹni tó dá àgbáyé, tó sì ń şakóso rẹ̀ nípasẹ̀ àwọn wòlî, àwọn àlùfáà, àti àwọn ọba Rẹ̀.

Deuteronomi 6: 4-9 pese awon ofin pataki ati pelu awon orọ naa, "*Gbọ̀OÍsírèlì: Olúwa Ọlórùn wa Olúwa kan şoşo ni: iwọ̀ yòò sì fẹ̀ Olúwa Ọlórùn rẹ̀ pẹ̀lú gbogbo ọkàn rẹ̀, àti gbogbo ọkàn rẹ̀, àti gbogbo agbára rẹ̀.*" Ọlórùn yíí kan náà tí ó dá ayé fi ara rẹ̀ hàn fún àwọn èniyàn Ísírèlì ní Ọ̀kè Sínàì, ó sì pèsè òfin tí a kọ̀ sílẹ̀ tí a mò sí 'Àwọn Ọ̀fin Mèwáá.' Ọlórùn fún àwọn òfin yòókù ní àşẹ̀ láti ọwọ̀ Mósè wòlî Rẹ̀ bí wọn şe ń rìn rìn àjò ní aginjù láàárín Sínàì àti Jérikò.

Àmì pàtàkì kan nínú isin yíí ni májẹmú, tàbí àdéhùn àdéhùn láàárín Ọlórùn àti àwọn ọ̀mọ̀ Ábúrahámù nípasẹ̀ ọ̀mọ̀ rẹ̀ Ísáki, àti láti tẹ̀síwájú tí tí dé ilà idílé Jákọbù, ẹni tí a pè ní Ísírèlì ní àwọn ọ̀dún tó tẹ̀lẹ̀ e. Àwọn èniyàn Ísírèlì gbà láti ní àjọşepọ̀ pẹ̀lú Ọlórùn níbi tí wọn yòò ti gbà pé ọ̀n ni alákoóso wọn, tí wọn yòò sì máa tẹ̀lẹ̀ òfin Rẹ̀: Ọlórùn yòò gbà pé Ísírèlì jẹ̀ èniyàn pàtàkì Rẹ̀, yòò sì máa rántí wọn. Lẹ̀yìn tí ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orílẹ̀-èdè mîrán ti kùnà láti mọ̀ Ọlórùn tí wọn sì yípadà sí àwọn ọlórùn tí wọn dá, Ọlórùn yípadà sí idílé Ábúrahámù àti Ísírèlì láti jẹ̀ èniyàn Rẹ̀ àti irú ọ̀mọ̀ láti gbé Olùgbàlà tí a şèlérí. Ísírèlì yòò jẹ̀ orílẹ̀-èdè àlùfáà àti láti gbé nípa òfin àtòrunwá, yòò sì jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀, tàbí ẹ̀lẹ̀rìí, sí àwọn orílẹ̀-èdè mîrán nípa ìbáşepọ̀ oore-ọ̀fẹ̀ Ọlórùn pẹ̀lú aráyé.

Wọn gbọ̀dọ̀ máa şe ijọsìn ní Àgọ̀ Àgọ̀ tàbí ní ìgbà tó yá ní tẹ̀mpìlì, àwọn àlùfáà láti èyà Léfi sì máa ń şe é. Irú ijọsìn náà ń bá a lọ láti máa lo ẹ̀bọ̀ fún ẹ̀şẹ̀ àwọn èniyàn, gégé bí àwọn baba ńlá ti şe, tí yòò sì jẹ̀ dandan tí tí di àkókò tí ẹ̀bọ̀ pípé, 'Ọ̀dọ̀ Àgùntàn Ọlórùn', yòò dé gégé bí àwọn wòlî ti sọ. Àlàáfíà Ísírèlì sinmi lórí isòtítọ̀ wọn sí Ọlórùn àti ìgbọ̀ràn wọn sí àwọn àşẹ̀ Rẹ̀. Ní ìtàn, a rí i pé wọn sába máa ń yà kúrò nínú àwọn ọ̀nà wònyí, wọn sì máa ń dá wọn lẹ̀jọ̀ nítorí èyí. Ìtàn yíí fi àánú, sùúrù, àti idájọ̀ ọ̀dodo Ọlórùn hàn.

Àwọn ìrírí nígbà tí wọn fipá mú wọn láti ẹ̀gun àwọn ológun àti nígbèyìn-gbéyín sí ìgbèkùn láti ilẹ̀ Ísírẹ̀lì wọn; àkókò ìjyà wọn mú àwọn wòlìl wá tí wọn fún wọn ní ìrètí pèlú àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ nípa 'Mèsáyà' tàbí Olùgbàlà tí n bọ. Olùgbàlà yíi yòò wá láti ilẹ̀ Ọ̀ba Dáfídì kí ó sì fi Ìjọba Rẹ̀ múlẹ̀. Onírúurú àṣotẹ̀lẹ̀ fi àwọn kúlẹ̀kúlẹ̀ nípa ìgbésí ayé Rẹ̀, ibi tí a bí I, ìjyà Rẹ̀, àti àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ kéékèké nínú ìgbésí ayé Rẹ̀ hàn tí yòò fi ẹ̀ni tí Ó jẹ̀ hàn. Lára àwọn nńkan mĩràn ni a ó pè é ní 'Emmanuélì' èyí tí ó túmò sí 'Ọ̀lọrun pèlú wa'.

Gbólóhùn ẹ̀sìn Júù wà nínú Bíbẹ̀lì Hébé̀rù. Bíbẹ̀lì yíi ní Torah, Pentateuch, àti Neblim, ìkòwé àṣotẹ̀lẹ̀, àti Ketubin, èyí tí í ẹ̀ àwọn iwé mĩràn. Ẹ̀sìn Júù kì í ẹ̀ ẹ̀sìn tí a gbé ka orí àwọn iwé àtìjọ̀ wònyí nńkan, ẹ̀gbon ó tún wà lórí Àṣà Àwọn Rábì pèlú.

Láti ìgbà tí wọn ti pa tẹ̀mpìlì run ní ọ̀dún 70 AD, ibi ìjọ̀sìn ti lọ. Àwọn ènìyàn ti fónká sí ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ibi púpọ̀. Àwọn Rábì tàbí olùkọ̀ ti lo àwọn sínágógù gégé bí ibi ẹ̀kọ̀; àwọn amòye Júù kẹ̀kọ̀ iwé mímọ̀ wọn sì ẹ̀dà àṣà tiwọn pèlú. Àwọn Rábì wònyí kọ̀ni ní iwé mímọ̀ tí a kọ̀ sílẹ̀ wọn sì fi ọ̀títọ̀ ta àwọn àṣà àtọ̀wọ̀dọ̀wọ̀ tí wọn sọ pé Ọ̀lọrun ti fún Mósè ní Sínáì. Wọn n pe Tóra ẹ̀nu yíi ní Mísínà, èyí sì ni èyí tí a kọ̀ tàbí tí a kọ̀ sórí. Ìlànà ìkòwé àkọ̀kọ̀ ti Mísínà jẹ̀ láti nńkan bí ọ̀rúndún kẹ̀ta AD àti Támúdì Bábílónì, láti nńkan bí ọ̀rúndún kẹ̀fà. Àwọn Támúdì jẹ̀ 'èyí tí a kẹ̀kọ̀' tí a tún n pè ní Gẹ̀rmers ní èdè Árámaíkì. Láti ọ̀rúndún kẹ̀rindínlógún ni àwọn iwé Rábìnià wà tí ó ní ìṣàkọ̀jọ̀ Ọ̀fin Támúdì.

Àwọn iwé Rabbi ìgbàni wònyí ní àwọn àlàyé lórí iwé mímọ̀, àwọn ìtumọ̀ Pentateuch àti àwọn iwé mímọ̀ mĩràn. Láti kẹ̀kọ̀ Torah túmò sí kíkẹ̀kọ̀ gbogbo àwọn ohun èlò wònyí, kí ẹ̀ Torah fúnra rẹ̀ nńkan.

Léyìn ọ̀dún 70 AD àti ìṣòtẹ̀ wọn tí ó kùnà ní ọ̀dún 132-135 tí Simon Bar Kokhba darí, ẹ̀sìn Júù pàdánù àlùfáà wọn, àwọn tí wọn ti di aláidámọ̀ báiyí. Àwọn Júù kò ní agbára lórí àyànmọ̀ ìṣẹ̀lú wọn. Ẹ̀gbé àwọn rábì dide láti fún ìgbésí ayé wọn nípa ti ẹ̀mí àti ti àwùjọ̀ lágbára. Wọn kọ̀ni ní ìbámu pèlú Torah àti Àṣà àwọn rábì nínú ìgbésí ayé ojoojúmọ̀, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé wọn gbàdúra, kẹ̀kọ̀, àti pípa àṣà mó nínú ìgbésí ayé idílé.

Àwọn àṣà ìbílẹ̀ kọ̀ni pé Júù kan lè rí ìgbàlà gbà nígbà tí ó bá n dúró de Ọ̀lọrun láti mú ìlérí Rẹ̀ ẹ̀ láti mú ìràpadà Mèsáyà wá fún gbogbo Ísírẹ̀lì. Àwọn Rábì kan kọ̀ni pé tí àwọn Júù bá tẹ̀lẹ̀ ọ̀fin Tóra, Mèsáyà yòò di dandan láti wá. Sínágógù tí wọn ti n lò kí wọn tó pa tẹ̀mpìlì run àti láti nńkan bí ọ̀dún 400 ẹ̀ájú kí wọn tó bí Jésù, tí wọn sì ti n kẹ̀kọ̀ àti kíkọ̀ni, ti di ibi ìjọ̀sìn báiyí.

Àwọn ọ̀fin ìgbà ayé Mósè ti Tẹ̀mpìlì kò tẹ̀lẹ̀ ìjọ̀sìn àti fifi ẹ̀ran rúbọ̀, tàbí ẹ̀so àkọ̀kọ̀ oko, bí àgbàdo mó.

A máa n rántí ojọ̀ ìsinmi àti àjọ̀dún. A gbọ̀dọ̀ máa gbàdúra ní ìgbà mẹ̀ta lójú mó ní ìbámu pèlú àkókò ojọ̀ tí wọn n rú ẹ̀bọ̀ ní tẹ̀mpìlì Jerúsálẹ̀mù. Àwọn ìsìn ìsìn àwọn Júù ní àdúra dídúró pèlú ẹ̀bẹ̀ fún àlàáfíà àti ìmúpadàbòsípò Mèsáyà. Àwùjọ̀ àwọn ọ̀kúnrin mẹ̀wáà kan para pọ̀ di ìjọ̀ fún àdúra. A máa n bo orí nígbà àdúra gégé bí àmí ọ̀wọ̀ fún Ọ̀lọrun. Àwọn Júù olùfọ̀kànsìn máa n bo orí níbi gbogbo tí wọn bá n mò pé Ọ̀lọrun wà níbẹ̀. Kíkẹ̀kọ̀ nípa Tóra tún jẹ̀ ìṣe ìjọ̀sìn. A máa n ka àwọn ẹ̀ṣe iwé mímọ̀, Misnah, àti Talmud. A máa n gbọ̀ àwọn iwé láti inú Tóra ní ọ̀wùrọ̀ ojọ̀ Sábáàti àti ní ọ̀wùrọ̀ àjọ̀dún, a sì máa n ka gbogbo Tóra ní ọ̀dọ̀dún. Kíkà iwé mímọ̀ ní gbangba jẹ̀ apá pàtàkì nínú Ìjọ̀sìn Sínágógù.

Mitzvah tùmò sí àṣẹ, ó sì tùmò sí ìgbésẹ tí Júù yóò fi dáhùn sí Ọlórùn. Mitzvot, ọpọ Mitzvah nínú Torah ni àwọn ìṣe ìsìn láàárín Ọlórùn àti èniyàn, àti láàárín èniyàn àti èniyàn. Ìdájọ òdodo àwùjọ ni Mitzvah, àti ìkẹkọ Torah ni Mitzvah.

Fún àwọn Júù Orthodox, Ọlórùn jẹ Èmí, Ọlórùn ẹni tí ó jẹ ẹni tí ó wà láàyè, tí ó lágbara gbogbo, àti oníyòdúnú. Fún àwọn Júù míràn, Ọlórùn kò jẹ ẹni tí ó jẹ ẹni tí ó jẹ ẹni tí ó sì jẹ aláìmò. Kò sí mètálọkan, nítorí pé Ọlórùn jẹ Ọlórùn kan ṣoṣo. Wọn rí Jèsù gégé bí Mèsáyà èké oníjàgídíjàgan, tàbí olùkọ Júù rere ṣùgbón tí ó jẹ ajẹríkú. A kò kà Jèsù sí rará, wọn kò sì gbàgbọ pé Ọ̀un ni Mèsáyà, Ọmọ Ọlórùn, tàbí pé Ó jínde kúrò nínú òkú. Àwọn Júù Orthodox gbàgbọ pé Messiah yóò mú ijọba àwọn Júù padà bọ sípò, yóò sì ṣàkóso ayé.

A ṣì n kọ ọkùnrin Júù kan ní ilà ní ojọ méjọ nínú májẹmú tí Ọlórùn bá Ábúrámù dá. Ṣùgbón láti ọdún 1910 sí ọdún 1910, títí dé àkókò 1910 sí àkókò 1910, àwọn iyípadà dièdife ti wáyé nínú ẹ̀sìn Júù. Ní àwọn ọdún 1910, àwọn iyípadà dièdife ti wáyé nínú ẹ̀sìn Júù. Ní àwọn ọdún 1910, àwọn iyípadà dièdife ti wáyé nínú ẹ̀sìn Júù. Ní àwọn ọdún 1910, àwọn iyípadà láti onírúurú agbègbè ayé wà, ẹ̀sìn Júù sì pàdé àwọn ìgbòkègbodò ijìnlẹ̀ àti iwà rere - àwọn onímò-ẹ̀sìn, lẹ́yin náà ní ọ̀rúndún 13 ti èdè Sípéèni. Cabala jẹ ìmọ ọgbón orí tí a kọ ní ìkọkọ (ètò ìmọ ọgbón orí tí a kọ ní ìkọkọ) tí ó n ṣe iwádìí lórí àwọn òfin ìṣẹ́dá tí a kò ṣàlàyé, àti ìmọ nípa Ọlórùn. Ó ṣàpẹjúwe iwà Ọlórùn, ó sì fúnni ní ìtumọ̀ àpẹrẹ̀ tí Torah àti àwọn àṣẹ̀ rẹ̀. Ó bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ẹgbé kékeré, àwọn òmọwé, ṣùgbón ó di ìgbòkègbodò pàtàkì lẹ́yin tí a lé àwọn Júù kúrò ní Sípéèni ní ọdún 1492. Itànkálẹ̀ rẹ̀ rọ̀rùn nípàsẹ̀ ìtumọ̀ ìtàn àròsọ̀ àti ti Mèsáyà tí a ṣàlàyé fún àwọn ìgbèkùn gégé bí ìtumọ̀ ijyà wọn, ó sì fún wọn ní ipa nínú ìtàn ìràpadà.

Onírúurú àwọn olùtúnṣe ẹ̀sìn Júù wáyé ní Yúróòpù pàápàá ní Jámánì, níbi tí wọn ti rí ẹ̀sìn Pùròtẹ́sítàntì, tí wọn yí àwọn iwàásù nínú ijọ̀sin padà, tí wọn sì kọ̀ láti gba ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ òfin àti àṣà àwọn Júù. Rábì gba ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ìṣẹ̀ bíi Mínísítà Pùròtẹ́sítàntì, ó sì tẹnu mọ̀ iwà rere àti ìgbàgbọ̀ nínú ìlọ̀síwájú èniyàn nínú àdàpọ̀ ẹ̀sìn Júù àti ẹ̀kọ̀ òde òní.

Ìsìn Síónì, irú àṣà àti ifẹ̀ orílẹ̀-èdè, n gbilẹ̀ sí i ní ilà-òòrùn Yúróòpù, tí ó fidí múlẹ̀ láti inú ẹ̀sìn Júù àti ìrètí Mèsáyà, ó sì yorí sí àtúndá orílẹ̀-èdè Ísírẹ̀lì ní ọdún 1948.

Ní Orílẹ̀-èdè Amé́ríkà, àwọn “asásálà” láti Yúróòpù láti ọdún 1881 sí 1924 àti àwọn tó ṣẹ̀ṣẹ̀ la ìparun Ìpakúpa náà já dá àwọn àwùjọ̀ àti ijọ̀ sílẹ̀. Oríṣíríṣi ẹ̀sìn Júù ló wà tí ó yorí sí àtúnṣe àwọn ẹgbé aṣíwájú wònyí sí ìgbésí ayé Amé́ríkà àti ìgbé ayé ara wọn. Àwọn ẹgbé aṣíwájú, àwọn Conservative, àti àwọn Orthodox wà ní orílẹ̀-èdè náà. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ijọ̀ ló ní òmìnira.

Àtúnṣe ẹ̀sìn Júù jẹ̀ ti àwọn ará Jámánì jùlọ̀, ṣùgbón ní Amé́ríkà, àwọn ẹ̀lẹ̀sìn Pùròtẹ́sítàntì àti ẹgbé àwọn oníwàásù ìhìn rere àwùjọ̀ ló ní ipa lórí rẹ̀. Wọn darí rẹ̀ sí àwọn ìmọ̀ ọgbón orí tí ó ní ìtẹ̀numọ̀ lórí àwọn èniyàn rẹ̀. Ó n pa diẹ̀ lára àṣà ìsìn rẹ̀ mọ̀.

Àwọn Júù onímò nípa ilànà ẹ̀sìn Conservative bọ̀wọ̀ fún òfin àti àṣà àwọn Júù Rabbi àtijọ̀ pèlú ọ̀nà tó rọ̀rùn láti gbà. Wọn n pa imọ̀lára àwùjọ̀ àti àṣà àwọn Júù mọ̀,

Àwọn Júù Orthodox ní onírúurú, ẹgbé ìbílẹ̀ kan, Orthodox ti Òde òní tí wọn n gbìyànjú láti so àṣà pọ̀ mọ̀ ìgbésí ayé òde òní, àti àwọn ẹgbé kan tí wọn n gbìyànjú láti pa ayé òde òní mọ̀.

Ìsìn Júù kíi ṣe ẹ̀sìn Mose tàbí Dafidi mọ̀, tàbí májẹmú tí a bá Israẹ̀lì dá ní aginjù Sinai. Ó ti yípadà gidigidi láti ìgbà ìgbèkùn àti ìgbà tí wọn ti pàdánù tẹ̀mpìlì ní

Jerúsálémù. Pèlú ifóká àwọn Júù àti ipa tí ayé ní yí wọn ká, wọn ẹ àtúnṣe láti mú irètí ẹsin orílẹ̀-èdè àti ti Mèsáyà tí n bọ wá ẹ.

Àwọn iwé àtijọ́ ti àwọn wòlì tí ó kílò fún àwọn èniyàn Ísírèlì láti padà sí Ọlórùn kí wọn tó dé ìgbèkùn, àti àwọn wòlì tí wọn kòwé nígbà ìgbèkùn, tọka sí àwọn èniyàn Júù sí Mèsáyà. Isaiah kòwé nínú ìpínrò àkókò ti iwé rẹ pé, "Gbọ, 0kí ẹ sì fetísílẹ̀, 0ilẹ̀ ayé, nítorí Olúwa ti sọrò, Èmi ti bọ àwọn ọmọ, mo sì ti tọ wọn dàgbà, wọn sì ti sọtẹ̀ sèmi... orílẹ̀-èdè ẹlẹ̀ṣẹ̀, èniyàn tí ẹ̀ṣẹ̀ kún fún, irú-ọmọ àwọn olùṣe búburú... wọn ti mú Èni Mímọ́ Ísírèlì bínú, wọn ti padà séyìn... nítorí láti Síónì ní òfin yóò ti jáde wá, ọrò Olúwa yóò sì láti Jerúsálémù wá, yóò sì ẹ idájọ́ láàrín àwọn orílẹ̀-èdè, yóò sì bá ọpọ̀lọpọ̀ èniyàn wí; wọn yóò sì fi idà wọn ẹ ohun èlò itúlẹ̀, àti ọkọ wọn sí ikọ igi; àwọn orílẹ̀-èdè kì yóò gbé idà sókè sí orílẹ̀-èdè; bèẹ̀ ni wọn kì yóò kọ ogun mọ. 0Ẹ wá, ẹ jẹ́ kí a rìn nínú ìmọ̀lẹ̀ Olúwa."

Àwọn Júù mọ pé èyí kò ṣẹlẹ̀ ní gidi. A mọ pé èyí kò ṣẹlẹ̀ ní gidi. Kí ló dé tí ẹnìkẹni yóò fi fẹ́ lílo ohun ọgbìn tàbí ikọ́ igi ní àkókò yíi tàbí ní àkókò iwájú? Pèlú ẹrọ ọde òní fún isẹ̀ àgbẹ̀ àti gígé igi, èyí yóò jẹ́ ìgbésẹ̀ séyìn. Èdè yíi ni láti fi hàn pé àwọn èniyàn Ọlórùn yóò kọ ẹkọ́ àlàáfíà, wọn yóò sì máa ẹ é. Òfin kan yóò jáde láti Jerúsálémù.

Nígbà tí ó bá Áhásì sọrò nínú Aísáyà méje, Olúwa fi àmi kan hàn, ó sì wí pé, "Nítorí náà Olúwa fúnrarẹ̀ yóò fún yín ní àmi kan; Wò ó, wúndiá kan yóò lóyún, yóò sì bí ọmọkúnrin kan, yóò sì pe orúkọ rẹ̀ ní Emmanuel.(Ọlórùn pèlú wa).

Lẹ̀ẹkan sí i nínú **Aísáyà 9:2**, "Àwọn èniyàn tí wọn rìn nínú òkùnkùn ti rí ìmọ̀lẹ̀ nílá, àwọn tí n gbé ní ilẹ̀ ọ̀jiji ikú, ìmọ̀lẹ̀ sì ti tàn sí wọn lára." **Àti ẹṣẹ̀ 6 àti 7**, "Nítorí a bí ọmọ kan fún wa, a sì fún wa ní ọmọkúnrin kan: ijọba yóò sì wà ní èjìkà rẹ̀: a ó sì máa pè é ní, Iyanu, Olúdámọ̀ràn, Ọlórùn Alágbára, Baba Ayérayé, Ọmọ-aládé Àlàáfíà. Ìbísí ijọba àti àlàáfíà rẹ̀ kì yóò sí ọ̀pin, àti lórí itẹ̀ Dáfídì, àti lórí ijọba rẹ̀, láti sètò rẹ̀, àti láti fi idí rẹ̀ múlẹ̀ pèlú idájọ́ àti idájọ́ àti òdodo láti isinsinyí lọ títí láá. Ìtara Olúwa àwọn ọmọ-ogun yóò ẹ èyí."

Isaiah 53, bèrẹ̀ ní orí gangan **52:13** sọ fún wa nípa ohun tí a lè retí. **Jeremáyà** sọ fún wa ní orí **31:31**, "Wò ó, ọjọ́ n bọ̀ ni Olúwa wí, tí èmi yóò bá ilẹ̀ Ísírèlì àti ilẹ̀ Júdà dá májẹmú tuntun." **Ẹṣẹ̀ 32**, "Kí í ẹ gégé bí májẹmú tí mo bá àwọn baba wọn dá ní ọjọ́ tí mo mú wọn lówọ́ láti mú wọn jáde kúrò ní ilẹ̀ Íjíbítì; májẹmú tí wọn rú; bó tilẹ̀ jẹ́ pé èmi ni ọkọ wọn, ni Olúwa wí."

Esekieli fi idi majemu tuntun yii mulẹ̀ ninu ori **16:60-62** Dáníèlì sì sọrò nípa ijọba náà, èyí tí a kì yóò parun láálá. Ọpọ̀lọpọ̀ àwọn wòlì láti Dáfídì títí dé Málákì fi ohun kan kún ilé rí tí ó bèrẹ̀ láti ọdò Ábúráhámù ti Olùgbàlà, irú-ọmọ obìnrin náà.

Ìsìn Júù kò fi ẹ̀mí Ọlórùn kan sí ẹnìkẹni, ó sì ní èrò Ọlórùn kan soṣo. A mọ pé Ọlórùn kan soṣo ló wà. **Deuteronomi 6:4** ti ẹ agbekalẹ̀ eyi, "Gbọ, 0Israèlì; Olúwa Ọlórùn wani Olúwa kan;" Jesu, ẹnì tí ìgbésí ayé rẹ̀ àti ikú rẹ̀ tí ó tẹ̀lẹ̀ e mú àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ nípa Messia ẹ, pèlú sọ pé òun ni Messia. **Jòhánù 4** Nígbà tí ó n bá obìnrin ará Samárià náà sọrò ní etí kànga Jékòbù, "Obìnrin náà wí fún un pé, mo mọ pé Mèsáyà n bọ̀, èyí t́nì tí a pé ní Kristi, nígbà tí ọ́tí dé, yóò sọ̀wagbogbo ǹnkan. Jesù Ó sọ fún un pé, "Èmi tí n bá ọ sọrò. òwúrò òun. Jesu sọ pe oun ni Messia, oun si tun jẹ Ọlórùn. **Jòhánù 10:30** Ó ní, "Èmi àti Baba mi jẹ ọkan, s'ibẹ̀ Ó kéde pé òun ni "Ọmọ Ọlórùn, àti Ọmọ Dáfídì." (Èniyàn) **Mátìù 16:16** Símonì Pétèrù wí pé, "Ìwọ̀ ni Kristi náà, Ọmọ Ọlórùn aláàyè."

Báwo ló ɛ lè jé ọmọ, kí ó sì tún jé òkan pèlú Baba gégé bí Ọlórún? **Kólósè 1:15** fún wa ní àmì kan ɚ̀gbòn kò ɚ̀làyé àṣírí Ọlórún ní kíkún. Ẹṣe 15 n sòrò nípa Ọmọ Ọlórún. "Àjọ WHOni àwòrán Ọlórún tí a kò rí, àkóbí gbogbo èdà. **Ẹṣe 16**, "Nítorí nípasè Rẹ̀ ni a tí dá ohun gbogbo, ohun tí ó wà ní òrun, àti ohun tí ó wà ní ayé, ohun tí a lè rí àti ohun tí a kò lè rí, íbá ɛ itẹ̀, tàbí ijoba, tàbí ijoba, tàbí agbára: nípasè Rẹ̀ ni a dá ohun gbogbo. **Ẹṣe 17**, "àti Ọ̀m̀nì níwájú ohun gbogbo, àti nípasè Rẹ̀ ohun gbogbo ní."

Bí Mèsáyà bá dé, tí ó sì jé irú-ọmọ obìnrin náà, ɚ̀gbòn tí kò jé ti Ọlórún, báwo ni Ó ɛ lè yẹ kí ó sì jé aláilẹ̀ṣe láti lè jé Olùgbàlà? (bí ẹbọ ẹran aláilẹ̀ṣe tí Ọlórún pèsè fún Ádámù àti Ẹfà) Kò sí èniyàn tí ó lè kúnjú iwònyí. Tí Ó bá wá tí ó sì jé Ọlórún, kò sí èniyàn tí ó lè rí I nítorí pé a kò lè rí I. Báwo la ɛ lè mò bóyá Ó ti wá, tí a kò bá lè rí I? Gégé bí àwòrán Ọlórún tí a kò lè rí, a lè rí I.

Àṣírí Ọlórún àti àwọn kúlẹ̀kúlẹ̀ ètò Rẹ̀ fún wa àti gbogbo ọ̀nà Rẹ̀ kò sí fún wa. Ohun tí Ó yàn láti fi hàn fún èniyàn láti igbà àtijọ̀ nìkan ni a mò. Àpósítèlì Pòpòlù nínú ìkòwé rẹ̀ sí **Efesu ori keta ati ibere ni ẹṣe kejowí pé**, "...kí n lè wàásù ọ̀rọ̀ Kristi tí a kò lè wá kiri láàrín àwọn kẹ̀fèrì; kí n sì sọ gbogbo èniyàn diwokinini idapọ̀ ohun ijìnlẹ̀, èyí tí ó ti ipilẹ̀ṣe ayé wání a fi ara pamọ̀ sínú Ọlórún, ẹnì tí ó dá ohun gbogbo nípasè Jèsù Kristi: Nítorí pé kí ijọ̀ lè mò ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀gbòn Ọlórún fún àwọn aláṣe àti àwọn agbára ní àwọn ibi ọ̀run nísinsinyí. Gégé bí ètẹ̀ ayérayé tí ó ti pinnu nínú Kristi. Jèsù Olúwa wa. Ati ki o pada si **Ẹfèsù 1:10**, "Pe ni akoko kikun akoko, ki o le ko gbogbo ohun gbogbo jo ninu Kristi, ati eyiti mbe li orun, ati eyiti mbe li aiye; ani ninu Rẹ̀;

Ṣé ẹ̀sìn Júù ni a n wá? Njẹ̀ àwọn Júù ti pàdánù Mèsáyà tí n bọ̀? Ṣé wọn ti kùnà láti dá a mò, nígbà tí wọn n wá a? Mèsáyà ní láti bá ilé rí 'irú ọmọ obìnrin náà' àti iwé àwọn wòlî mu. Ó tún gbódò jé "Ọlórún pèlú wa." Lẹ̀tá láti ọ̀dọ̀ Àpósítèlì Pòpòlù sí àwọn ará Gálátíà sòrò nípa irú ọmọ obìnrin náà. **Orí 3: 16-18**, "Nísinsinyí sí Ábúráhámù àti àwọn ọmọ rẹ̀ irugbin Àwọn ilé rí ni a ɛ. Kò sọ pé, Àti látirugbin, gegebiti ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀; ɚ̀gbòn gégé bí ti ọkan, Ati si tire, irugbin, èwo nini Kristi. (Mèsáyà) Èyí si ni èmiso pé, pé májẹmù náà, jẹ ti a ti fi idi rẹ̀ múlẹ̀ tẹ̀lẹ̀ láti ọ̀dọ̀ Ọlórún nínú Kristi, ọ̀fin tí ọ̀jẹ ọ̀gbòn ọ̀dún léyìn náà, ní kí í ɛ ti ilé rí mò; ɚ̀gbòn Ọlórún ti fi fún Ábúráhámù nípa ilé rí. Nínú **ẹṣe 29** ti ori kanna, "Tí èyin bá sì jé ti Kristi, njẹ̀ èyin ha jẹ ti Abrahamu? irugbin, àti àwọn ajogún ilé rí náà. **Orí 4:4**, "Sùgbòn nígbà tí àkòkò náà bá kúnjẹ̀ wá, Ọlórún rán Ọmọ̀ Rẹ̀ jáde, tí a dá láti ara obìnrin, tí a sì dá lábẹ̀ ọ̀fin."

Ó ɛ pàtàkì láti fẹ̀ Rẹ̀, kí a tó lè rí I. Nígbà tí àwọn ọmọ-èyin Jesu bi í léèrè ìdí tí Ó fi fi ọ̀wẹ̀ bá wọn sòrò, gégé bí a ti kọ ọ̀ sílẹ̀ nínú **Mátíù 13:10-13**, Ó sì wí fún wọn pé, "Nítorí pé nì a ti fi fun yin lati mo awon ohun ijìnlẹ̀ ti ijoba orun, sugbon fun awon ni a ti fi fun mi ki í ɛ fún mi... Nítorí náà ni mo ɛ n fi ọ̀wẹ̀ bá wọn sòrò; nítorí wọn ríran. wòkò sí: àti ní gbígbọ̀, wọn kò gbọ̀, bẹ̀ è ni wọn kò lóye. **Máàkù 4:12** ɛ afikun si eyi, "kí wọn má baà yípadà nígbàkígbà, kí wọn sì yípadà nígbàkígbà, àwọn ẹṣe ọ̀ yẹ kí a dáríjì wọn." **Ròòmù 11:25** sòrò nípa ifọ̀jú Ísírèlì... "Nítorí èmi kò fẹ̀ kí ẹ̀ má ɛ mò nípa àṣírí yí, èyin ará, kí ẹ̀ má baà jé ọ̀lọ̀gbòn ní ojú ara yín; ifọ̀jú náà ní apá kami Ó ɛ lẹ̀ sí Ísírèlì tí tí ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ àwọn Kẹ̀fèrì yóò fi dé."

Ròòmù 10:1-4, "Èyin ará, ifẹ̀ ọkàn mi àti àdúrà mi sí Ọlórún fún Ísírèlì, kí a lè gbà wọn là. Nítorí mo jẹ rí wọn pé wọn ní itara fún Ọlórún, ɚ̀gbòn kí í ɛ gégé bí ìmò. Nítorí wọn kò mò ọ̀dodo Ọlórún, wọn sì n gbìyànjú láti fi ìdí ọ̀dodo wọn múlẹ̀. idààmù ọkàn, wọn kò fi ara wọn fún ọ̀dodo Ọlórún. Nítorí Kristi. ni opin ofin fun ododo fun gbogbo ẹniti o gbagbo."

Ìkòwé sí àwọn Héberù tí a kò sọ orúkọ ònkòwé wọn bèrè létà rẹ pèlú àwọn ọ̀rọ̀ wònyí, "Ọ̀lórùn, ẹ̀ni tí ó ní onírúurú ìgbà àti ní onírúurú ọ̀nà(Awọn akoko ati awọn ọ̀nà orisirisi)ti sọ fun awọn baba nigba atijọ lati ọdọ awọn woli, ti o ti ba awọn baba sọrọ ni awọn ojo ikehin wonyi,àwanipasẹ Ọmọ Rẹ, ẹ̀ni tí Ó yàn gégé bí ajogún ohun gbogbo, nípasẹ ẹ̀ni tí Ó fìbẹ̀è nió dá àwọn ayé,"

Jòhánù 3:16, "Fún Ọ̀lórùnbẹ̀è ni Ó nífẹ̀è ayé, nítorí pé ó fi Ọmọ bíbí rẹ kan soṣo fúnni; kí ẹnikéni tí ó bá gbàgbọ́ nínú rẹ má baà ṣẹgbé, ṣùgbón kí ó lè ní iyè àìnípèkùn."

Jòhánù 14:6, "Jésù ó sọ fún un pé,(Tómási)Èmi ni ọ̀nà, ọ̀títọ̀ àti iyè: kò sí ẹ̀ni tí ó lè wá sọdọ̀ Baba bí kò ṣe nípasẹ̀ èmi."

Jòhánù 5:39-40, "È máa wá inú iwé mímọ̀; nítorí pé nínú wọn ni ẹ̀ rò pé ẹ̀ ní iyè àìnípèkùn; àwọn sì ni àwọn tí n jẹ́rìí mi, kí ẹ̀yin lè ní iyè."

Jòhánù 5:43-47, "I Mo wá ní orúkọ Baba mi, ẹ̀yin kò sì gbà mí: ẹ̀lómíràn yóò wá ní orúkọ ara rẹ, ọ̀un ni ẹ̀yin yóò gbà. Báwo ni ẹ̀yin ṣe lè gbàgbọ́, tí ẹ̀yin n bu ọ̀láfún ara yín, tí ẹ̀ kò sì wá ọ̀láfún tí ó tọ̀? ń bọ̀láfún ọ̀dọ̀ Ọ̀lórùn nikan? Ṣé o kò rò pé èmi yóò ṣe bẹ̀è? Ẹ̀i ẹ̀sun kan iwọ́ sí Baba: níbènì ẹ̀ni tí ó fi ẹ̀sùn kan ọ̀; Mósè, ẹ̀ni tí iwọ́ gbékèlẹ̀. Nítorí ìbá ṣe pé iwọ́ gbàgbọ́ Mósè Ẹ̀yin ìbá gbà mí gbọ́: nítorí ó kòwé nípa mi. Ṣùgbón bí ẹ̀yin kò bá gba iwé rẹ̀ gbọ́, báwo ni ẹ̀yin yóò ṣe gbà ọ̀rọ̀ mi gbọ́?"

A ti béèrè ìbéèrè nípa Ìṣẹ̀dá Ẹ̀dá. Níbo ni ẹ̀yí ti wá? A ti béèrè ìbéèrè nípa àwọn ẹ̀sìn ìgbààni ti àwọn ẹ̀niyàn. Níbo ni wọn ti wá? A ti béèrè pé ṣé ẹ̀sìn kan dára bí ọ̀míràn? A n béèrè nísinsinyí, Ṣé ẹ̀sìn Júù sù jẹ ẹ̀sìn Ọ̀lórùn, gégé bí Ọ̀lórùn ti fún ẹ̀niyàn? Gégé bí Ọ̀lórùn ti fún Ábúrahámù àti Ísírẹ̀lì ní májẹ̀mù, ó jẹ́ láti darí sí Olùgbàlà. (Mèsáyà) Àwọn wòlì tọ̀ka sí Mèsáyà wọn sì pèsè àwọn kùlèkùlè nípa ohun tí a ó wá. Jésù kún àwọn ohun tí a béèrè fún wònyẹn ó sì sọ pé ọ̀un ni Mèsáyà náà. Tí o kò bá gbàgbọ́ pé Jésù ni Mèsáyà náà (Kristi), Ọmọ Ọ̀lórùn aláàyè, nígbà náà o kò nílò láti wo inú ijọ Kristi bí Ó ti gbé e kalẹ̀, bẹ̀è ni o kò ní nílò láti wo onírúurú ipínýà nínú 'Ìsìn Kristẹ̀ni' láti mọ̀ bóyá ọ̀kan nínú wọn dára ju ọ̀míràn lọ.